

СЕКЦІЯ 1 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2022-45-1

УДК 339.54

Фомішина В.М.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри зовнішньоекономічної діяльності
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7276-3280>
E-mail: vfomi0709@gmail.com*

Пляскіна А.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3680-162X>
E-mail: plal333@ukr.net*

Федорова Н.Є.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9619-7212>
E-mail: fedorova_nadiia@ukr.net*

Резанов М.Є.

*магістр менеджменту
Херсонського національного технічного університету,
директор ПП «Вінсплав»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7749-1328>
E-mail: 0877niko33@gmail.com*

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИЙМАЮЧИХ КРАЇН НА УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ПРО ТОВАРНИЙ ЕКСПОРТ БІЗНЕС-ОДИНИЦЬ

У статті викладено алгоритм дослідження зовнішнього середовища приймаючих країн для прийняття рішення під час виходу українського бізнесу на зовнішні ринки, який може бути використано діючими компаніями, у т. ч. малими і середніми. Показано, що прийняттю рішення про запровадження товарних експортних операцій компаніями передують аналітична робота щодо оцінки власного потенціалу, вибору стратегій виходу та країни експорту. Для аналізу зовнішнього середовища приймаючих країн виконано модифікований PESTEL-аналіз. На його основі зроблено висновки щодо стану елементів зовнішнього середовища Нідерландів та Туреччини та встановлено, що у цілому Нідерланди мають більш сприятливе зовнішнє середовище, ніж Туреччина. Нідерланди є більш привабливим ринком через наявність угоди про вільну торгівлю і нульову ставку мита, меншу кількість документів, які потрібно оформлювати в процесі експорту, тривалий досвід співпраці між країнами, вищу ціну на українську кукурудзу на ринку Нідерландів.

Ключові слова: зовнішнє середовище, міжнародні рейтинги, зовнішньоекономічна діяльність, закордонні ринки, експорт.

Fomishyna Vira, Plyaskina Alona, Fedorova Nadiia, Rezanov Mykola. THE INFLUENCE OF THE EXTERNAL ENVIRONMENT OF HOST COUNTRIES ON MANAGERIAL DECISIONS ON COMMODITY EXPORT OF BUSINESS UNITS

The paper presents an algorithm for studying the external environment of host countries for the managerial decision-making process. It can be used by small and medium enterprises deciding to enter foreign markets. It is shown that the decisions made on the introduction of commodity export operations are preceded by the analytical work on the company's internal potential, the choice of entry strategy, and the country for export. A modified PESTEL analysis was performed to analyze the external environment of the host countries. It was the basis for conclu-

sions on the state of the elements of the external environment of two countries: the Netherlands and Turkey. The external business environment of Turkey is characterized by: 1) the number of problems related to the rule of law, political instability, low efficiency of the government, assessment of the quality of legislation, corruption; 2) deterioration of the economic environment since 2016 due to political instability: unemployment and inflation rate have increased, the negative international trade balance has increased, the country's global competitiveness has declined; 3) the improvement of the social component: growth of the Human Development Index, life expectancy, and population; 4) despite the improvement of the legal environment for starting and running a business, there are problems in the legal field. Ukraine does not have a free trade agreement with Turkey. The external business environment of the Netherlands is characterized by: 1) favorable political climate for doing business: the high rule of law, political stability, the absence of corruption; 2) favorable economic situation and development: GDP (PPP) per capita, export, and import have increased, the unemployment rate has declined, the country has a high position in international rankings. Economic problems include rising inflation, excessive tax burdens, and excessive government spending; 3) the improvement of the social component: growth of the Human Development Index, life expectancy, population, and average wage; 4) high appreciation of the rule of law. Ukraine and the EU have a free trade agreement. The investigation of the external environment of the Netherlands and Turkey to assess its impact on future foreign economic operations has shown that the Netherlands has a more favorable external environment than Turkey. The Netherlands is a more attractive market due to the free trade agreement and therefore zero duty rate and fewer documents that need to be processed in the export process, long experience of cooperation between countries, higher prices for Ukrainian corn in the Dutch market.

Keywords: external environment, international rankings, foreign economic activity, foreign markets, export.

Постановка проблеми. Успішні на національному ринку українські компанії розглядають додаткові можливості диверсифікації господарської діяльності у зовнішньому вимірі. Підприємство, яке впроваджує зовнішньоекономічну діяльність, стикається зі змінами не лише на внутрішньому ринку, а й на тих зовнішніх ринках, на яких планує здійснювати діяльність. Компанії здебільшого доводиться спиратися на спрощену стихійно-інтуїтивну модель прийняття рішення про вихід на зовнішні ринки, у рамках якої керівництво знає про основні переваги та ризики, пов'язані з поточною операційною діяльністю, проте не деталізує цю інформацію у формальному документі – стратегії розвитку ЗЕД.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню теоретичних засад збутової діяльності вітчизняних підприємств на зовнішньому ринку та пошуку оптимальних засобів їх розширення присвячено роботи таких учених, як С.О. Іщук, А.В. Ключник [3], Ю.В. Полякова, А.П. Румянцев, Є.Г. Панченко, А.В. Переверзева [4], І.В. Тюха [5] та ін. Водночас вивчення мінливого поточного зовнішнього середовища і методики його застосування діючими на локальному ринку українськими підприємствами малого і середнього бізнесу часто залишається поза увагою, що надає актуальності даному дослідженню.

Мета статті. Проведення порівняльного аналізу зовнішнього середовища Нідерландів і Туреччини для обґрунтування ефективного рішення щодо запровадження експортних операцій (зерно, кукурудза) діючими підприємствами для максиміза-

ції прибутку шляхом диверсифікації діяльності у зовнішньому вимірі.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Прийняттю рішення про запровадження експортних операцій діючими компаніями передують змістовна робота щодо оцінки власного потенціалу, вибору стратегій виходу та країни експорту. На початковому етапі за умови позитивної оцінки власного зовнішньоекономічного потенціалу і готовності компанії до експорту підприємства, що планують вихід на зовнішній ринок, мають перш за все вибрати стратегію та методи виходу на цей ринок, ринок конкретної країни чи групи країн, а також обов'язково врахувати правові й податкові аспекти приймаючих країн [2–5]. Рекомендується вибрати кілька країн, які будуть досліджуватися та з яких вибиратимуться найбільш перспективні [1] для певного товару (наприклад, кукурудза), на основі порівняння за низкою критеріїв. Одним із важливих критеріїв є оцінка зовнішнього середовища потенційних приймаючих країни.

За даними Херсонського обласного управління статистики, найбільші обсяги експорту кукурудзи за кодом УКТ ЗЕД 10059 здійснювалися в напрямку ЄС – до Нідерландів, в азійському напрямку – до Туреччини. Отже, доцільно дослідити зовнішнє середовище цих двох країн для оцінювання його впливу на майбутні зовнішньоекономічні операції.

Політичний складник зовнішнього середовища оцінено на основі міжнародних рейтингів. У табл. 1 дано значення індексу (номер у рейтингу та кількість балів) Туреччини у 2016 та 2020 (2021) рр.

Відповідно до Індексу ефективності уряду, Туреччина погіршила свої позиції у досліджуваному періоді.

Відповідно до Індексу політичної стабільності та відсутності насилля/тероризму Туреччина займає низьку позицію в рейтингу, що пов'язано з нестабільністю уряду, військовим переворотом у 2016 р., свідченням про зв'язки політиків із мафією.

Індекс якості законодавства Туреччини свідчить про погіршення законодавчої бази щодо розвитку приватного сектору в країні.

Індекс контролю корупції Туреччини свідчить про зростання корумпованості влади.

Позитивна динаміка Індексу сприйняття корупції в Туреччині суперечить динаміці Індексу контролю корупції. Це пов'язано з різницею у джерелах первинної інформації для складання рейтингу.

Отже, на основі аналізу динаміки місця Туреччини у міжнародних рейтингах, що дають оцінку ефективності політичного складника зовнішнього середовища бізнесу, можна зробити висновок, що Туреччина має низьку проблем щодо верховенства права (свавілля влади; низька обмеженість повноважень влади; низька відкритість уряду, недотримання фундаментальних прав і свобод людини; застосування законів про працю, навколишнє середовище, охорону здоров'я, комерційних та правозахисних норм не завжди правомірне; виконання нормативно-правових актів є об'єктом хабарництва та незаконного впливу з боку приватних інтересів; державні послуги, такі як видача дозволів і ліцензій та адміністрування державних служб охорони

здоров'я, надаються через підкуп тощо), політичної нестабільності, низької ефективності уряду, погіршення якості законодавства, корупції.

У табл. 2 дано значення індексу (номер в рейтингу та кількість балів) Нідерландів у 2016 та 2020 (2021) рр.

Відповідно до Індексу ефективності уряду, можна зробити висновок, що Нідерланди мають стабільний та ефективний уряд, показник у досліджуваному періоді практично не змінюється.

Відповідно до Індексу політичної стабільності та відсутності насилля/тероризму, Нідерланди знизили свій рейтинг на 3,56 процентіля, що пов'язано зі зниженням субіндексу IHS market world economic service. Проте загальний рейтинг країни вище середнього.

Індекс якості законодавства Нідерландів знаходиться на високому рівні, що демонструє сприятливе законодавче середовище для розвитку приватного сектору.

Індекс контролю корупції Нідерландів знаходиться на високому рівні, що означає неприйнятність корупції у країні.

Високий бал в Індексі сприйняття корупції підтверджує нетолерантність до корупції в країні, засвідчену як Індексом контролю корупції, так і субіндексом 2 в Індексі верховенства права.

Отже, на основі аналізу динаміки місця Нідерландів у міжнародних рейтингах, що дають оцінку ефективності політичного складника зовнішнього середовища бізнесу, можна зробити висновок, що це країна має сприятливий політичний клімат для ведення бізнесу: тут панують верхо-

Таблиця 1

Міжнародні рейтинги, що оцінюють ефективність політичного складника зовнішнього середовища в Туреччині

Назва індексу	Значення індексу (№ в рейтингу/кількість балів)	
	2016	2020 або 2021
1	2	3
Government Effectiveness index / Індекс ефективності уряду [6]	№ 54,81* (0,05)	№ 52,4* (-0,04)
Political Stability and Absence of Violence/Terrorism index / Індекс політичної стабільності та відсутності насилля/тероризму [6]	№ 4,76* (-2,01)	№ 11,79* (-1,19)
Regulatory Quality index / Індекс якості законодавства	№ 61,06* (0,20)	№ 51,92* (-0,01)
Control of Corruption index / Індекс контролю корупції [6]	№ 50,96* (-0,81)	№ 30,77* (-0,19)
Corruption Perceptions Index / Індекс сприйняття корупції [7]	№ 75 (41,00)	№ 86 (40,00)

* процентильний рейтинг серед усіх країн (діапазон від 0 (найнижчий) до 100 (найвищий) ранг)

Джерело: побудовано авторами на основі даних [6; 7]

Таблиця 2

**Міжнародні рейтинги, що оцінюють ефективність
політичного складника зовнішнього середовища в Нідерландах**

Назва індексу	Значення індексу (№ в рейтингу/кількість балів)	
	2016	2020 або 2021
Government Effectiveness index / Індекс ефективності уряду [6]	№ 97,12* (1,86)	№ 97,6* (1,85)
Political Stability and Absence of Violence/ Terrorism index / Індекс політичної стабільності та відсутності насилля/тероризму [6]	№ 77,62* (0,91)	№ 74,06* (0,85)
Regulatory Quality index / Індекс якості законодавства [6]	№ 98,56* (1,98)	№ 96,63* (1,75)
Control of Corruption index / Індекс контролю корупції [6]	№ 94,71* (1,90)	№ 94,71* (2,03)
Corruption Perceptions Index / Індекс сприйняття корупції [7]	№ 8 (83,00)	№ 8 (82,00)

* процентильний рейтинг серед усіх країн (діапазон від 0 (найнижчий) до 100 (найвищий) ранг)

Джерело: побудовано авторами на основі даних [6; 7]

венство права, політична стабільність, відсутня корупція.

Економічний складник зовнішнього середовища Туреччини оцінено на основі міжнародних рейтингів та низки макроекономічних показників. Дані наведено у табл. 3 та 4.

Індекс економічної свободи Туреччини вказує на те, що турецька економіка залишається помірно вільною. Будь-який прогрес потребуватиме широкої реформи для підвищення прозорості та ефективності системи регулювання. Уряду необхідно посилити ефективність судової системи та боротьбу з корупцією, які залишаються на низькому рівні після чистки судової системи, яка сталася після спроби державного перевороту в 2016 р.

Оцінка стійкого економічного розвитку Туреччини знизилася за період на 0,21 бали. Країна має низькі показники у таких субіндексах, як цивільне суспільство, державне управління, охорона навколишнього середовища, доходи, рівень зайнятості.

Індекс глобальної конкурентоспроможності Туреччини знижується.

У табл. 4. наведено динаміку деяких макроекономічних показників Туреччини. Макроекономічні показники Туреччини разом із даними міжнародних рейтингів свідчать про те, що політична нестабільність 2016 р. значно погіршила й економічне середовище в країні: зросли безробіття та інфляція, збільшується зовнішньоторговельне сальдо, за оцінкою стійкого економічного розвитку країна не розвивається, економічна свобода також суттєво не змінилася, глобальна конкурентоспроможність країни знижується.

Дані, що характеризують економічний складник зовнішнього середовища ведення бізнесу Нідерландів, наведено в табл. 5 та 6.

Оцінка економічної свободи Нідерландів становить 76,8, що робить її економіку 16-ю найвільнішою в Індексі у 2021 р. Загальний бал знизився на 0,2 бали, насамперед через зниження свободи торгівлі. Нідерланди

Таблиця 3

**Міжнародні рейтинги, що оцінюють ефективність
економічного складника зовнішнього середовища в Туреччині**

Назва індексу	Значення індексу (№ в рейтингу/кількість балів)	
	2016	2020 або 2021
Index of economic freedom / Індекс економічної свободи [8]	№ 79 (62,1)	№ 76 (64,0)
Sustainable Economic Development Assessment / Оцінка стійкого економічного розвитку [9]	№ – (52,25)	№ 64 (52,0)
The Global Competitiveness Index / Індекс глобальної конкурентоспроможності [10]	№ 55 (4,4)	№ 61 (-)*

* 2019 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8–10]

посідають 9-е місце серед 45 країн Європейського регіону, загальний бал вищий за регіональні та світові середні показники. Економіка Нідерландів залишається у категорії переважно вільних, де вона перебуває вже понад 20 років. Основними перешкодами для більшої економічної свободи є високий податковий тягар і занадто великі державні витрати. Позитивним аспектом є сувора дисципліна уряду щодо уникнення великого державного боргу [21].

Оцінка стійкого економічного розвитку Нідерландів залишається стабільно високою. Країна має лише низькі показники в субіндексі якості оточуючого середовища.

Індекс глобальної конкурентоспроможності Нідерландів у досліджуваному періоді показує високий рівень конкурентоспроможності економіки країни.

У табл. 6. наведено динаміку деяких макроекономічних показників Нідерландів.

Макроекономічні показники Нідерландів разом із даними міжнародних рейтингів свідчать про те, що країна має сприятливу економічну ситуацію та розвивається: зросли ВВП (ПКС) на душу населення, обсяг експорту та імпорту, знизився рівень безробіття, у міжнародних рейтингах країна має високі позиції. Серед економічних

проблем виявлено зростання рівня інфляції, високий податковий тягар і занадто великі державні витрати.

Соціальний складник зовнішнього середовища функціонування бізнесу в Туреччині оцінено на основі динаміки Індексу людського розвитку, розміру населення та середньої заробітної плати в країні. Дані наведено в табл. 7.

Показники соціального складника зовнішнього середовища бізнесу в Туреччині мають позитивну динаміку. За досліджуваний період значення індексу людського розвитку зросло на 0,053 пункти. Це пов'язано зі зростанням очікуваної тривалості життя та ВНД на душу населення. Збільшилися також чисельність населення (на 9,37 млн осіб) та розмір середньої заробітної плати.

Дані щодо динаміки показників соціального складника зовнішнього середовища бізнесу в Нідерландах наведено в табл. 8.

Показники соціального складника зовнішнього середовища бізнесу в Нідерландах мають позитивну динаміку. За досліджуваний період значення індексу людського розвитку зросло на 0,02 пункти. Це пов'язано зі зростанням очікуваної тривалості життя та ВНД на душу населення.

Таблица 4

Динаміка макроекономічних показників Туреччини

Назва макроекономічного показника	Значення		Абсолютне відхилення
	2016	2020 або 2021	
ВВП (ПКС) на душу населення, дол. США	19 610	27 875	+8 265
Рівень безробіття, %	9,2	13,5	+4,3
Рівень інфляції, %	8,9	15,2	+6,3
Експорт, млрд дол. США	200,8	205,7	+4,9
Імпорт, млрд дол. США	219,6	232,8	+13,2
Зовнішньоторговельне сальдо, млрд дол. США	-18,8	-27,1	+8,3

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8; 11; 20]

Таблица 5

Міжнародні рейтинги, що оцінюють ефективність економічного складника зовнішнього середовища в Нідерландах

Назва індексу	Значення індексу (№ в рейтингу/кількість балів)	
	2016	2020 або 2021
Index of economic freedom / Індекс економічної свободи [8]	№ 7 (74,6)	№ 16 (76,8)
Sustainable Economic Development Assessment / Оцінка стійкого економічного розвитку [9]	№ – (83,5)	№ 7 (83,5)
The Global Competitiveness Index / Індекс глобальної конкурентоспроможності [10]	№ 4 (5,6)	№ 4 (-)*

* 2019 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8–10]

Таблиця 6

Динаміка макроекономічних показників Нідерландів

Назва макроекономічного показника	Значення		Абсолютне відхилення
	2016	2020 або 2021	
ВВП (ПКС) на душу населення, дол. США	47 355	59 688	+12 333
Рівень безробіття, %	6,9	3,2	-3,7
Рівень інфляції, %	0,3	2,7	+2,4
Експорт, млрд дол. США	623,2	711,5	+88,3
Імпорт, млрд дол. США	543,2	616,4	+73,2
Зовнішньоторговельне сальдо, млрд дол. США	+80,0	+95,1	+15,1

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8; 11; 20]

Таблиця 7

Динаміка показників соціального складника зовнішнього середовища бізнесу в Туреччині

Показник	Значення		Абсолютне відхилення
	2016	2020 або 2021	
Human development index / Індекс людського розвитку	№ 72 (0,767)	№ 54 (0,820)	+0,053
Населення, млн осіб	79,83	89,2	+9,37
Середньомісячна заробітна плата, дол. США	1094,3	1200,0	+106,0

Джерело: побудовано авторами на основі даних [14–16]

Збільшилися також чисельність населення (на 0,47 млн осіб) та розмір середньої заробітної плати.

Правовий складник зовнішнього середовища функціонування бізнесу в Туреччині оцінено на основі міжнародних рейтингів: Індексу ведення бізнесу (англ. Doing business), Індексу верховенства права (англ. Rule of law index). У табл. 9 наведено дані про місце Туреччини у міжнародних рейтингах.

Відповідно до Індексу верховенства права, загальний рейтинг Туреччини з 2016 р. знизився на 15 позицій. Туреччина віднесена до регіону Східної Європи та Центральної Азії. У регіоні країна посідає 14-е місце з 14, у своїй групі за ВНД на душу населення (upper middle income) – 38/40.

Туреччина має значення субіндексів вище середнього (кращі) за таким фактором, як порядок і безпека (англ. Order and Security) – 0,7. Значення субіндексів нижче

середнього за всіма іншими факторами: 1) обмеження повноважень інститутів влади (англ. Constraints on Government Powers) – 0,28; 2) відсутність корупції (англ. Absence of Corruption) – 0,46; 3) відкритість уряду (англ. Open Government) – 0,4; 4) фундаментальні права (англ. Fundamental Rights) – 0,31; 6) правозастосування (англ. Regulatory Enforcement) – 0,41; 7) цивільне правосуддя (англ. Civil Justice) – 0,43; 8) кримінальне правосуддя (англ. Criminal Justice) – 0,36. Отже, за даним індексом можна зробити висновок, що Туреччина має проблеми з верховенством права, присутнє свавілля влади, корупція, дискримінація, відсутня свобода слова тощо.

Індекс ведення бізнесу демонструє поліпшення середовища для відкриття та ведення бізнесу. У Туреччині за досліджуваній період було знижено кількість процедур, які необхідно пройти для реєстрації бізнесу; знижено вартість відкриття біз-

Таблиця 8

Динаміка показників соціального складника зовнішнього середовища бізнесу в Нідерландах

Показник	Значення		Абсолютне відхилення
	2016	2020 або 2021	
Human development index / Індекс людського розвитку	№ 6 (0,924)	№ 8 (0,944)	+0,020
Населення, млн осіб	17,03	17,5	+0,47
Середньомісячна заробітна плата, дол. США	4285,5	4764,8	+479,3

Джерело: побудовано авторами на основі даних [14–16]

Таблиця 9

Міжнародні рейтинги, що оцінюють ефективність правового складника зовнішнього середовища в Туреччині

Назва індексу	Значення індексу (№ в рейтингу/кількість балів)	
	2016	2020 або 2021
Rule of law index / Індекс верховенства права [17]	№ 99 (0,43)	№ 114 (0,42)
Doing business / Індекс ведення бізнесу [18; 19]	№ 55 (69,16)	№ 33 (76,8)

Джерело: побудовано авторами на основі даних [17–19]

несу; спрощено реєстрацію власності; спрощено оподаткування; покращено показники здійснення міжнародних операцій та забезпечення виконання контрактів.

На разі Україна не має угоди про вільну торгівлю з Туреччиною. Проте між країнами підписано угоду про торговельно-економічне співробітництво, відповідно до якої сторони надаватимуть одна одній режим найбільшого сприяння відповідно до системи митних зборів кожної країни, пов'язаних з імпортом та експортом.

У табл. 10 наведено дані про місце Нідерландів у міжнародних рейтингах, за допомогою яких оцінено ефективність правового складника зовнішнього середовища.

Відповідно до Індeksu верховенства права, загальний рейтинг Нідерландів з 2016 р. знизився на одну позицію. Нідерланди віднесені до регіону EU+EFTA+North America (ЄС+ЄАВТ+Північна Америка). У регіоні країна посідає 6-е місце з 31, у своїй групі за ВНД на душу населення (high income) – 6/46. Нідерланди мають високу оцінку верховенства права за всіма факторами. Лише за субіндексом 5) порядок і безпека (англ. Order and Security) значення для країни нижче, ніж у середньому по їх регіону. Це пов'язано зі зниженим значенням 5.3 – визначає, чи вдаються люди до залякування чи насильства, щоб вирішити між собою цивільні суперечки чи отримати компенсацію від уряду, і чи вільні люди від насильства з натовпу.

Незважаючи на зростання загального балу в рейтингу Doing business, деякі процедури ведення та відкриття бізнесу незна-

чно погіршилися у Нідерландах: зросли кількість днів та вартість оформлення бізнесу; погіршився індекс якості судової системи.

Між Україною та ЄС діє угода про вільну торгівлю, у рамках якої українські товари імпортуються до Нідерландів, у тому числі за зниженими ставками мита.

Отже, Нідерланди є більш привабливим ринком через наявність угоди про вільну торгівлю і нульову ставку мита, меншу кількість документів, які потрібно оформлювати в процесі експорту, тривалий досвід співпраці між країнами, вищу ціну на українську кукурудзу на ринку Нідерландів.

Висновки. Проведено дослідження зовнішнього середовища Нідерландів та Туреччини з метою оцінювання його впливу на майбутні експортні операції. Для зовнішнього середовища ведення бізнесу Туреччини характерні: 1) низка проблем щодо верховенства права (свавілля влади; низька обмеженість повноважень влади; низька відкритість уряду, недотримання фундаментальних прав і свобод людини та ін.), політичної нестабільності, низької ефективності уряду, погіршення якості законодавства, корупції; 2) погіршення економічного середовища з 2016 р. через політичну нестабільність: зросли безробіття та інфляція, збільшується від'ємне зовнішньоторговельне сальдо, глобальна конкурентоспроможність країни знижується; 3) покращення соціального складника: зростання Індeksu людського розвитку, очікуваної тривалості життя, кількості населення; 4) незважаючи на поліпшення правового середовища від-

Таблиця 10

Міжнародні рейтинги, що оцінюють ефективність правового складника зовнішнього середовища в Нідерландах

Назва індексу	Значення індексу (№ в рейтингу/кількість балів)	
	2016	2020 або 2021
Rule of law index / Індекс верховенства права [17]	№ 5 (0,86)	№ 6 (0,83)
Doing business / Індекс ведення бізнесу [18; 19]	№ 28 (75,94)	№ 42 (76,1)

Джерело: побудовано авторами на основі даних [17–19]

криття і ведення бізнесу, наявні проблеми в правовому полі. Україна не має угоди про вільну країну з Туреччиною.

Для зовнішнього середовища ведення бізнесу Нідерландів характерні: 1) сприятливий політичний клімат для ведення бізнесу: тут панують верховенство права, політична стабільність, відсутня корупція; 2) сприятливі економічна ситуація та розвиток: зросли ВВП (ПКС) на душу населення, обсяг експорту та імпорту, знизився рівень безробіття, у міжнародних рейтингах країна має високі позиції. Серед економічних проблем виявлено зростання рівня інфляції, високий податковий тягар і занадто великі державні витрати; 3) покращення соціального складника: зростання Індексу людського розвитку, очікуваної тривалості життя, кількості населення, середньої заробітної плати; 4) висока оцінка верховенства права. Між Україною та ЄС діє угода про вільну торгівлю.

Дослідження зовнішнього середовища Нідерландів та Туреччини з метою оцінювання його впливу на майбутні зовнішньоекономічні операції показало, що у цілому Нідерланди мають більш сприятливе зовнішнє середовище, ніж Туреччина. Подальші дослідження полягають у більш детальному аналізі внутрішніх ринків Туреччини та Нідерландів, що передбачає використання додаткових інструментів, наприклад Trade Map.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вибір ринку для розвитку експорту. *Дія. Бізнес. Експорт* : вебсайт. URL: https://export.gov.ua/254-vibir_rinku_dlia_rozvitku_eksportu
2. Етапи виходу на зовнішній ринок. *Українсько-німецька торговельна палата* : вебсайт. URL: <https://ukraine.ahk.de/ua/dienstleistungen/markteinstieg>
3. Ключник А.В., Терешкова М.Ю. Мотиви і способи виходу українських підприємств на зовнішній ринок. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 8. Ч. 7. С. 94–97. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/343.pdf
4. Переверзева А.В., Мала К.С. Експортна стратегія підприємства як основа діяльності на міжнародному ринку. *Вісник Запорізького національного університету*. 2017. № 3(35). С. 102–108. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/295124.pdf>
5. Тюха І.В. Стан та перспективи розширення закордонних ринків збуту вітчизняних підприємств. *Ефективна економіка*. 2012. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1368>
6. Worldwide Governance Indicators. *The World Bank* : вебсайт. URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports>
7. Corruption Perceptions Index. *Transparency International* : вебсайт. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>
8. 2021 Index of economic freedom. *Heritage* : вебсайт. URL: <https://www.heritage.org/index/>
9. Sustainable Economic Development Assessment. *BCG* : вебсайт. URL: <https://www.bcg.com/industries/public-sector/sustainable-economic-development-assessment>
10. The Global Competitiveness Index (2016, 2019). *World Economic Forum* : вебсайт. URL: https://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf; https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
11. 2016 Index of economic freedom. *Heritage* : вебсайт. URL: https://www.heritage.org/index/pdf/2016/book/index_2016.pdf
12. Ukraine: Value of exports from 2010 to 2020. *Statista* : вебсайт. URL: <https://www.statista.com/statistics/296079/export-of-goods-to-the-ukraine/>
13. Imports of goods and services (current US\$) – Ukraine. *The World Bank* : вебсайт. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?end=2020&locations=UA&start=1989&view=chart>
14. Human development index 2021. Ukraine. *United Nations* : вебсайт. URL: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/UKR>
15. Human development index 2016. Ukraine. *United Nations* : вебсайт. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf
16. Gross Average Monthly Wages by Country and Year. *UNECE* : вебсайт. URL: https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__20-ME__3-MELF/60_en_MECCWagesY_r.px/
17. WJP Rule of law index. Ukraine. *World Justice Project* : вебсайт. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/>
18. Doing Business Index 2020. *Doing Business* : вебсайт. URL: <https://russian.doingbusiness.org/ru/doingbusiness>
19. Doing Business Index 2016. *Doing Business* : вебсайт. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf>
20. Exports of goods and services (current US\$) – Turkey. *The World Bank* : вебсайт. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=TR>
21. 2021 Index of economic freedom. Netherlands. *Heritage* : вебсайт. URL: <https://www.heritage.org/index/country/netherlands>

REFERENCES:

1. Vybir rynku dlia rozvytku eksportu [Choice of market for export development]. *Yedynyi eksporny vebportal "Diia. Biznes. Eksport"* [The only export web portal "Diia. Business. Export"]. Available at: https://export.gov.ua/254-vibir_rinku_dlia_rozvitku_eksportu (accessed 12 December 2021).
2. Etapy vykhodu na zovnishnii rynek [Stages of entering the foreign market]. *Ukrainsko-nimetska torhovelna palata* [Ukrainian-German Chamber of Commerce]. Available at: <https://ukraine.ahk.de/ua/dienstleistungen/markteinstieg> (accessed 12 December 2021).
3. Kliuchnyk A.V., Tereshkova M.Yu. (2014) Motyvy i sposoby vykhodu ukrainskyi pidpriemstv na zovnishnii rynek [Motives and ways of Ukrainian enterprises entering the foreign market]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho*

- derzhavnoho universytetu* [Scientific Bulletin of Kherson State University], vol. 8, part 7, pp. 94–97. Available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/343.pdf (accessed 13 December 2021).
4. Pereverzieva A.V., Mala K.S. (2017) Eksportna stratehiia pidpriemstva yak osnova diialnosti na mizhnarodnomu rynku [Export strategy of the enterprise as a basis of activity in the international market]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu* [Bulletin of Zaporizhia National University], no. 3(35), pp. 102–108. Available at: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewBy-FileId/295124.pdf> (accessed 15 December 2021).
 5. Tiukha I.V. (2012) Stan ta perspektyvy rozshyrennia zakordonnykh ryнкiv zbutu vitchyznianskykh pidpriemstv [Status and prospects of expansion of foreign markets of domestic enterprises]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy], vol. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1368> (accessed 16 December 2021).
 6. Worldwide Governance Indicators. *The World Bank*. Available at: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports> (accessed 18 December 2021).
 7. Corruption Perceptions Index. *Transparency International*. Available at: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> (accessed 18 December 2021).
 8. 2021 Index of economic freedom. *Heritage*. Available at: <https://www.heritage.org/index/> (accessed 18 December 2021).
 9. Sustainable Economic Development Assessment. *BCG*. Available at: <https://www.bcg.com/industries/public-sector/sustainable-economic-development-assessmen> (accessed 19 December 2021).
 10. The Global Competitiveness Index (2016, 2019). *World Economic Forum*. Available at: https://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf; https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitiveness-Report2019.pdf (accessed 19 December 2021).
 11. 2016 Index of economic freedom. *Heritage*. Available at: https://www.heritage.org/index/pdf/2016/book/index_2016.pdf (accessed 19 December 2021).
 12. Ukraine: Value of exports from 2010 to 2020. *Statista*. Available at: <https://www.statista.com/statistics/296079/export-of-goods-to-the-ukraine/> (accessed 19 December 2021).
 13. Imports of goods and services (current US\$) – Ukraine. *The World Bank*. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?end=2020&locations=UA&start=1989&view=chart> (accessed 19 December 2021).
 14. Human development index 2021. Ukraine. *United Nations*. Available at: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/UKR> (accessed 21 December 2021).
 15. Human development index 2016. Ukraine. *United Nations*. Available at: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf (accessed 21 December 2021).
 16. Gross Average Monthly Wages by Country and Year. *UNECE*. Available at: https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__20-ME__3-MELF/60_en_MECCWagesY_r.px/ (accessed 21 December 2021).
 17. WJP Rule of law index. Ukraine. *World Justice Project*. Available at: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/> (accessed 21 December 2021).
 18. Doing Business Index 2020. *Doing Business*. Available at: <https://russian.doingbusiness.org/ru/doingbusiness> (accessed 22 December 2021).
 19. Doing Business Index 2016. *Doing Business*. Available at: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doing-Business/media/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf> (accessed 22 December 2021).
 20. Exports of goods and services (current US\$) – Turkey. *The World Bank*. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=TR> (accessed 22 December 2021).
 21. 2021 Index of economic freedom. Netherlands. *Heritage*. Available at: <https://www.heritage.org/index/country/netherlands> (accessed 22 December 2021).

Стаття надійшла до редакції 27.01.2022.
The article was received 27 January 2022.